

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Οι γενικοί σκοποί του Προγράμματος Σπουδών της Λογοτεχνίας εδράζονται σε τρεις άξονες:

- το γνωστικό περιεχόμενο
- το αξιακό περιεχόμενο
- τις κομβικές δεξιότητες του εγγράμματος ανθρώπου στην κοινωνία του 21^{ου} αιώνα

A. ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να αποκτήσουν ένα συνεκτικό και επαρκές σώμα γνώσεων γύρω από τη λογοτεχνική παραγωγή, ανώνυμη/λαϊκή και επώνυμη/«έντεχνη», παλαιότερη και νεότερη, ελληνική και ξένη (από μετάφραση), με σκοπό:

- ✓ την κατανόηση των ιδιαίτερων τρόπων με τους οποίους η λογοτεχνία επεξεργάζεται, προσομοιώνει, αποδομεί και αναδομεί την πραγματικότητα, δημιουργώντας έναν δικό της κόσμο σε διαλεκτική σχέση με τον πραγματικό
- ✓ τη γλωσσική-αισθητική και πολιτισμική αγωγή τους, με έμφαση στον λογοτεχνικό γραμματισμό
- ✓ τη συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας για «ολιστική γνώση», με γνώμονα τη συνάφεια και διάδραση των εκφραστικών μέσων και τρόπων της λογοτεχνίας με άλλες μορφές τέχνης (θέατρο, κινηματογράφος, εικαστικές τέχνες, μουσική κ.λπ.), αλλά και την επιβεβλημένη «διαθεματική» της διασταύρωση με άλλα γνωστικά αντικείμενα, προκειμένου να φωτιστεί με επάρκεια ο πυκνός ιστός των σημασιών και η εν γένει πολυπλοκότητα της Λογοτεχνίας ως αισθητικού-πολιτισμικού φαινομένου
- ✓ την καλλιέργεια εσωτερικών κινήτρων που να ωθούν τους μαθητές και τις μαθήτριες σε μια σταθερότερη αναγνωστική σχέση με τη λογοτεχνία και εκτός σχολικού περιβάλλοντος (φιλιαναγνωσία)
- ✓ εντέλει τη διεύρυνση του μορφωτικού τους υπόβαθρου και, κυρίως, την ενίσχυση της ανθρωπιστικής διάστασης της παιδείας τους, που είναι και το μείζον ζητούμενο του μαθήματος.

B. ΑΞΙΑΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να διαμορφώσουν αξίες – στάσεις – συμπεριφορές μέσα από την επαφή με λογοτεχνικά κείμενα που να υπηρετούν:

- ✓ την ευαισθητοποίησή τους απέναντι στην πολιτισμική τους κληρονομιά
- ✓ την εμπέδωση θεμελιωδών αξιών και δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως η ελευθερία, η ισότητα, η δικαιοσύνη, η ειρήνη, η δημοκρατία, η αλληλεγγύη, ο

σεβασμός της ετερότητας, η υπέρβαση έμφυλων ή άλλων κοινωνικών διακρίσεων, η κοινωνική υπευθυνότητα, η αγωνιστικότητα

- ✓ την καλλιέργεια της ευαισθησίας και την εκλέπτυνση του αισθητικού τους γούστου
- ✓ την ισορροπημένη ψυχοσυναισθηματική τους ανάπτυξη
- ✓ την ευαισθητοποίησή τους απέναντι στο οικοσύστημα
- ✓ την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους σε δημιουργικές δραστηριότητες, όπως η φιλιαναγνωσία.

Γ. ΚΟΜΒΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

I. Δεξιότητες «λογοτεχνικού γραμματισμού»

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται:

- ✓ Η αναγνωστική **πρόσληψη** των λογοτεχνικών έργων, τόσο στο συλλογικό επίπεδο της τάξης όσο και στο επίπεδο της ατομικής πρόσληψης των κειμένων από κάθε μαθητή/-τρια χωριστά, και μάλιστα σε *δύο χρόνους*: στην πρώτη επαφή με τα κείμενα, και στο τέλος, μετά την ολοκλήρωση της επεξεργασίας τους στην τάξη.
- ✓ Η **κατανόηση – ανάλυση – ερμηνεία** των λογοτεχνικών κειμένων, σύμφωνα με τους μεθοδολογικούς, υφολογικούς, ιστορικο-γραμματολογικούς όρους που θέτει το λογοτεχνικό γένος, το κειμενικό είδος και η παράδοση στην οποία ανήκουν. Αυτό το τρίπτυχο δεξιοτήτων αναπτύσσεται βαθμιδωτά σε τρία επίπεδα:
  - α) στο επίπεδο της πραγματολογικής κατανόησης-εξομάλυνσης των κειμένων·
  - β) στο επίπεδο της κειμενικής δομής «επιφανείας»: οι μαθητές και οι μαθήτριες εξετάζουν την οργάνωση των στοιχείων στη δομή του κειμένου και αντιλαμβάνονται τους τρόπους με τους οποίους τα λογοτεχνικά κείμενα αναπαριστούν τον κόσμο, αλλά και εισάγουν τομές στην υπάρχουσα πραγματικότητα·
  - γ) στο επίπεδο της «βαθιάς δομής» των κειμένων: οι μαθητές και οι μαθήτριες ασκούνται στην κατανόηση και ερμηνεία των *υπόρρητων* πληροφοριών που μεταδίδει ένα λογοτεχνικό κείμενο, ενεργοποιώντας τις γενικότερες γνώσεις τους και ανατρέχοντας σε άλλες πηγές, έξω από το κείμενο, προκειμένου να φωτίσουν τις άδηλες όψεις και πτυχές του κειμενικού νοήματος.

- ✓ **Η συνανάγνωση - σύγκριση – αντιπαραβολή** με άλλα λογοτεχνικά έργα (μεταφρασμένα ή ελληνικά, ομοειδή ή όχι, αλλά με κοινή θεματική κ.λπ.), καθώς και με άλλα έργα τέχνης (θεατρικά, εικαστικά, κινηματογραφικά κ.λπ.). Η δεξιότητα αυτή επιτρέπει στους μαθητές και στις μαθήτριες να κατανοήσουν τις σχέσεις που συνδέουν τη λογοτεχνία με άλλες μορφές τέχνης και άλλους σημειωτικούς κώδικες.
- ✓ **Η αποτίμηση-αξιολόγηση** του λογοτεχνικού έργου, με γνώμονα:
  - α) την αισθητική του αξία: αναγνώριση της ποιότητας του λόγου, των υφολογικών και τεχνοτροπικών χαρακτηριστικών που καθιστούν το συγκεκριμένο έργο ένα «έργο τέχνης»·
  - β) την ανθρωπογνωστική του αξία: αναγνώριση των στοιχείων εκείνων – στάσεων, αντιλήψεων, αξιών– που καθιστούν το συγκεκριμένο έργο «μορφωτικό αγαθό»·
  - γ) το ειδικό του βάρος μέσα στο γραμματειακό είδος και στη λογοτεχνική παράδοση που εντάσσεται, ει δυνατόν, στο σύνολο του έργου του συγκεκριμένου δημιουργού.
- ✓ **Η ανάπτυξη της δημιουργικότητας** των μαθητών μέσω της βαθμιαίας εξοικείωσής τους με συγγραφικές πρακτικές (δημιουργική γραφή). Η καλλιέργεια της δεξιότητας αυτής έχει ως πρώτο στόχο να αντιληφθούν οι μαθητές και οι μαθήτριες πώς οι επιλογές σε συγγραφικό/δημιουργικό επίπεδο συγκροτούν τρόπους με τους οποίους ένα άτομο, ο δημιουργός, ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις μιας συγκεκριμένης λογοτεχνικής συνθήκης (σύμβασης), ενίοτε και τις υπερβαίνει.

Σε ένα δεύτερο επίπεδο, η δημιουργική σχέση με τα λογοτεχνικά κείμενα επιτρέπει στους μαθητές και στις μαθήτριες να συνειδητοποιήσουν, με άμεσο τρόπο, και να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στη διαδικασία της λογοτεχνικής γραφής –και γενικά της καλλιτεχνικής έκφρασης– ως τρόπου με τον οποίο τα άτομα (οι δημιουργοί) δεν περιγράφουν απλώς το περιβάλλον τους, αλλά παρεμβαίνουν δυναμικά σ’ αυτό και το ανα-δημιουργούν (δηλαδή, το αλλάζουν).
- ✓ **Η οικοδόμηση της τάξης σε κοινότητα λογοτεχνικού γραμματισμού** μέσα σε συνθήκες δημοκρατικού διαλόγου και συλλογικής μάθησης επιτρέπει σε διδάσκοντες και διδασκόμενους να αποκτήσουν κριτική επίγνωση της πολυφωνίας αλλά και της *ασυμμετρίας* των οπτικών γωνιών, της σχετικότητας αλλά *όχι της αυθαιρεσίας* των απόψεων και ιδεών.

II. Γενικότερες δεξιότητες του «κριτικά εγγράμματος» ανθρώπου

Η ανάπτυξη των παραπάνω δεξιοτήτων λογοτεχνικού γραμματισμού συντελεί στην καλλιέργεια γενικότερων **ικανοτήτων-κλειδιών** που απαιτείται να διαθέτει ένας μορφωμένος άνθρωπος, όπως:

- ✓ δεξιότητες ανάλυσης, σύγκρισης και ανασχεδιασμού δεδομένων (αναλυτική και συνθετική σκέψη)
- ✓ δημιουργική φαντασία και ενσυναισθητική ικανότητα
- ✓ κριτική επίγνωση και διαχείριση της γνώσης, μέσα από την κατανόηση του πολύμορφου χαρακτήρα της πραγματικότητας και του υποκείμενου νοήματος
- ✓ αναγνώριση της πολλαπλότητας και ασυμμετρίας των οπτικών γωνιών, επίγνωση της υποκειμενικότητας και, άρα, διαμόρφωση εγρήγορης συνείδησης γύρω από ζητήματα ταυτότητας και αυτοπροσδιορισμού
- ✓ ικανότητα συλλογικής εργασίας και διαπροσωπικής ανταλλαγής πληροφοριών, με τη λελογισμένη χρήση και των νέων τεχνολογιών
- ✓ δυνατότητα εφαρμογής των παραπάνω δεξιοτήτων στην καθημερινή ζωή, για την ανεύρεση λύσεων στα προβλήματα και εναλλακτικών εκδοχών στα σενάρια της ζωής.